

емоційної сфери дошкільника є тип ставлення й особливості поведінки батьків. Розвиток емоційної сфери у дитини повинен служити перед всім формуванню гармонійно розвинутої особистості, й одним з показників цієї гармонійності є адекватний тип батьківського ставлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варга А.Я. Структура и типы родительского отношения : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / МГУ им. М.В. Ломоносова. – М., 1987.– 25 с.
2. Вологодина Н.Г. Дитячі страхи вдень і вночі / Н.Г. Вологодина. – М.: «Фенікс», 2006. – 106 с.
3. Насонова О.Б. Батьківські установки в сім'ї і ставлення підлітків до себе / О.Б. Насонова // Педагогіка та психологія. – 1995. – №1. – С. 101–108.

Тетяна Гладких,

студентка 4 курсу

Факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О.В. Карапетрова**

к. психол. наук., доцент (БДПУ)

ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ ВІДНОСИНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ «ОБРАЗУ-Я» ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Становлення й розвитку «образу-Я» особистості зумовлена необхідністю вивчення впливу на цей процес різних чинників. Одним із суттєвих чинників розвитку «образу-Я дитини» є дитячо-батьківські відносини, у процесі яких формуються стрижневі особистісні утворення дитини.

Ступінь досліджуваності проблеми. Результати теоретичних і експериментальних досліджень (Н.Ю. Максимова, В.С. Мухіної, Н.В. Чепелевої, О.Є. Гуменюк, В.А. Семиченко) засвідчують, що «образ-Я» відіграє важливу роль в навчальній діяльності школярів і дозволяє значною мірою прогнозувати її результати. Наявність позитивної «Я-концепції» та сприяння її розвитку в дитини є суттєвою умовою не лише ефективності навчальної діяльності, комфортного перебування дитини в школі, а й психічного розвитку молодшого школяра в цілому, його життєдіяльності та конструктивного входження у світ соціальних відносин.

Вивченню окремих характеристик підсистеми «дитина-батьки», любові та прийняття, послідовності, авторитетності, форм контролю тощо, присвячені роботи Дж. Боулбі, та інших науковців; стилі, моделі взаємодії розглядалися в роботах Л. Беньямін, А.В. Петровського, В.М. Дружиніна.

Мета і методи дослідження. Проаналізувати проблеми дитячо-батьківських відносин як чинника формування «образу-Я» дітей молодшого шкільного віку.

Сутність дослідження. Дитячо-батьківські відносини визначаються як особливого роду безперервні й тривалі міжособистісні стосунки, що характеризуються сильною емоційною значущістю як для дитини, так і для батьків, віковою змінністю, балансом полярних позицій,

потребою піклуватися та відповідальністю, як такі, що зумовлюють психічний розвиток і формування «образу-Я» [1, с. 10].

Ряд дослідників (О.Г. Сухоленова, В.Я. Титаренко, Е. Фром та інші) зазначають, що формування «образу-Я» дитини є детермінантою її поведінки. У кожного індивіда «образ-Я» формується під впливом багатьох чинників, основним із яких є вплив соціального середовища. Для дитини представником соціального середовища спочатку виступає власна родина.

В роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників М. Й. Боришевського, Г. Я. Варги, В. І. Гарбузова, Т. В. Говорун, Е. Г. Ейдемлера, О.І. Захарова, А.Є. Лічко, В.В. Століна, Т.С. Яценко та інших переконливо показана залежність формування особистості дитини від стилю виховання в родині, батьківського ставлення до дитини, способів родинного спілкування.

Різноманітні системи впливу та способів поводження батьків з дитиною позначаються як «тип виховання». Е. Бене в її структурі виділяє три елементи: «образу-Я» самооцінку та поведінкову реакцію:

1. «Образу-Я» – уявлення індивіда про самого себе, що, як правило, здаються йому переконливими незалежно від того, чи базуються вони на об'єктивних даних, знаннях чи суб'єктивній точці зору, є вони істинними чи неправдивими.

2. *Самооцінка* – афективна оцінка уявлення про себе, яка може мати різну інтенсивність, оскільки конкретні риси «образу-Я» можуть викликати більш чи менш сильні емоції, пов'язані з їх прийняттям чи осудженням.

3. *Потенційна поведінкова реакція*, тобто це ті конкретні дії, які можуть бути викликані «образом-Я» і самооцінкою, що відповідно розглядаються як деяка описова (когнітивна) підструктура, емоційно-цінна і поведінкова складова «Я-концепції» [2, с. 43].

Позитивні і негативні особливості формування «образу-Я» в родині визначаються різними варіантами міжособистісної взаємодії членів сім'ї. Унаслідок проведеного теоретично-практичного дослідження ми прийшли до таких висновків: уміння дитини будувати успішне спілкування з іншими членами родини є частковим відображенням тієї оцінки, яку дають якостям та вчинкам цієї дитини члени сім'ї.

Висновки. Отже, родина створює передумови для розвитку індивідуальності особистості, оскільки ніщо так не виражає її суб'єктивний світ, як почуття. Іншими словами, внесок родини в емоційний та поведінковий розвиток особистості унікальний. Психологічний клімат родини є надзвичайно важливою умовою психічного розвитку дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акименко Ю.Ф. Психологічна корекція ставлення батьків до дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис...канд. психол. наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Акименко Ю.Ф. – К., 2003. – 20 с

2. Буллах І.Д. Генез різних аспектів «Я» у структурі самосвідомості підлітка / І.Д. Буллах // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – Вип. 7. – Ч. 1. – С. 79–89.